

УДК 37.013.42:37.091.12.011.3-051:373.2
DOI: 10.31376/2410-0897-2026-1-60-17-26

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ

Листопад Олексій Анатолійович

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
e-mail: lystopad.oa@pdpu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-3121-324X

Листопад Наталя Леонідівна

кандидат педагогічних наук, викладач дошкільних дисциплін
Комунальний заклад «Одеський педагогічний фаховий коледж»
e-mail: natasha.listopad@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-3550-9985

У статті теоретично обґрунтовано особливості формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів дошкільної освіти в контексті особистісно орієнтованої підготовки. Розглянуто сутність і структуру педагогічної майстерності, виділено мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний компоненти, проаналізовано їх взаємозв'язок із професійною готовністю до роботи в закладі дошкільної освіти. Обґрунтовано педагогічні умови ефективного формування майстерності. Визначено методологічні підходи, що взаємодоповнюють один одного та забезпечують цілісність процесу професійної підготовки. Доведено, що особистісно орієнтована підготовка сприяє розвитку суб'єктності, творчої активності та професійної компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти.

Ключові слова: педагогічна майстерність, майбутні педагоги дошкільної освіти, особистісно орієнтована підготовка, педагогічні умови, педагогічна рефлексія, інноваційні технології, наставництво.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку дошкільної освіти в Україні характеризується процесами модернізації, спрямованими на підвищення якості освітніх послуг, оновлення змісту професійної підготовки педагогічних кадрів та приведення її у відповідність до європейських освітніх стандартів. Особливої актуальності набуває проблема формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів дошкільної освіти, адже саме рівень професіоналізму педагога визначає ефективність освітнього процесу, створення сприятливого розвивального середовища та забезпечення гармонійного розвитку особистості дитини дошкільного віку. Педагогічна майстерність розглядається як інтегративна професійно-особистісна характеристика, що поєднує ґрунтовні фахові знання, педагогічні вміння і навички, ціннісні орієнтації, творче мислення та здатність до рефлексії й саморозвитку. Формування педагогічної майстерності в майбутніх педагогів дошкільної освіти потребує переорієнтації освітнього процесу з традиційно знаннєвої парадигми на розвиток особистості студента як активного суб'єкта професійного становлення.

Особистісно орієнтований підхід у формуванні педагогічної майстерності набуває особливої значущості, оскільки забезпечує врахування індивідуальних особливостей, професійних потреб і потенціалу майбутніх педагогів, створює умови для розвитку їхньої суб'єктності, педагогічної рефлексії та готовності до творчої самореалізації в професійній діяльності. Застосування особистісно орієнтованої підготовки сприяє формуванню здатності майбутніх педагогів до гуманістичної взаємодії з дітьми, батьками та колегами, що є визначальним чинником педагогічної майстерності в дошкільній освіті. Актуальність порушеної проблеми зумовлюється також сучасними освітніми викликами, пов'язаними з упровадженням Базового компонента дошкільної освіти (2021), Державного стандарту дошкільної освіти (2025), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018) та інших нормативно-правових документів, які акцентують увагу на необхідності підготовки конкурентоспроможного, компетентного й особистісно зрілого педагога. У зв'язку з цим постає потреба в теоретичному осмисленні та науковому обґрунтуванні процесу формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів дошкільної освіти в контексті особистісно орієнтованої підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема педагогічної майстерності як інтегральної характеристики професійної діяльності педагога посідає чільне місце в сучасних педагогічних дослідженнях. У наукових працях вітчизняних учених педагогічна майстерність розглядається як складне багатовимірне утворення, що поєднує професійні знання, педагогічні вміння й навички, особистісні якості, ціннісні орієнтації, здатність до творчості та рефлексії. Проблему педагогічної майстерності розглядали такі українські науковці, (А. Богуш, Н. Гузій, І. Зязюн, В. Кремень, О. Лавріненко, О. Савченко, Л. Хомич та ін.), які підкреслювали її інтегративний характер, що включає не лише професійні знання та вміння, а й ціннісні орієнтації, педагогічну культуру, здатність до творчості та інноваційності. Питання наставництва досліджували (З. Бондаренко, В. Макарчук, Т. Осипова, Т. Розвадовська, О. Степаненко та ін.), які акцентували увагу на значенні передачі досвіду від досвідченого педагога до початківця.

Інноваційні практики у вищій та післядипломній педагогічній освіті стали предметом вивчення в працях (Т. Алексеєнко, В. Аніщенко, А. Арістова, Г. Балл, Х. Бахтіярова, О. Вознюк, С. Волобуєва, Й. Головач, А. Гусь, О. Дубасенюк, В. Кремень, В. Луговий, Н. Ничкало, С. Сисоєва, І. Студеняк, О. Топузов та ін.), де підкреслюється значення активних методів навчання, використання інформаційно-комунікаційних технологій, гейміфікації, проєктних технологій.

Значний внесок у дослідження специфіки педагогічної майстерності саме вихователя закладу дошкільної освіти зробили Л. Загородня та С. Тітаренко, які підкреслюють взаємозв'язок педагогічної майстерності з гуманістичною спрямованістю діяльності, педагогічною культурою та професійною відповідальністю вихователя [2]. У дослідженнях О. Топузова, О. Малихіна та Т. Опалюк педагогічна майстерність інтерпретується як чинник розвитку професійно-педагогічної адаптивності та соціальної рефлексії майбутнього педагога, що є особливо значущим у процесі підготовки фахівців до роботи в умовах освітніх змін [11]. Л. Філатова акцентує увагу на практичному вимірі педагогічної майстерності, підкреслюючи роль саморозвитку, самовдосконалення та усвідомленого професійного зростання майбутніх педагогів [12]. Історико-педагогічний аспект розвитку педагогічної майстерності висвітлено в дослідженнях О. Лавріненко, де педагогічна майстерність постає як феномен, що еволюціонує відповідно до соціокультурних і освітніх змін, зберігаючи водночас гуманістичну сутність педагогічної професії [3]. У працях автора окреслено нові виміри розвитку педагогічної майстерності в умовах цифрового освітнього середовища, зокрема в контексті повоєнного відновлення освітньої системи, що є важливим для осмислення сучасних викликів педагогічної освіти [4].

Водночас аналіз наукових джерел засвідчує, що, попри значну кількість досліджень, недостатньо висвітленими залишаються питання формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів дошкільної освіти саме в контексті особистісно орієнтованої підготовки, що передбачає врахування індивідуальних освітніх потреб, розвиток суб'єктності та професійної рефлексії здобувачів освіти, що зумовлює актуальність подальших наукових пошуків у зазначеному напрямі.

Формулювання мети статті. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування особливостей формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів дошкільної освіти в контексті особистісно орієнтованої підготовки. Відповідно до визначеної мети в статті передбачено розв'язання таких завдань: уточнити сутність поняття «педагогічна майстерність майбутнього педагога дошкільної освіти» як інтегративної професійно-особистісної характеристики; розкрити потенціал особистісно орієнтованого підходу у фаховій підготовці майбутніх педагогів дошкільної освіти; визначити педагогічні умови формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів дошкільної освіти в освітньому процесі закладу вищої освіти.

У дослідженні використано комплекс теоретичних та емпіричних методів. Теоретичні методи – аналіз і синтез наукової літератури, узагальнення результатів попередніх досліджень, логічне моделювання структури педагогічної майстерності та методологічної концепції. Емпіричні методи – анкетування студентів спеціальності «Дошкільна освіта» для визначення рівня сформованості педагогічної майстерності та мотивації; спостереження за практичною діяльністю; бесіди та інтерв'ю для уточнення результатів; аналіз навчальних документів і портфоліо студентів. Статистичні методи – описова статистика, порівняльний аналіз даних для оцінки рівня сформованості компонентів педагогічної майстерності. Комплексне застосування методів дало змогу оцінити ефективність особистісно орієнтованої підготовки та визначити педагогічні умови формування майстерності майбутніх педагогів дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. У сучасних педагогічних дослідженнях педагогічна майстерність трактується як інтегративна професійно-особистісна характеристика педагога, що відображає єдність його фахових знань, практичних умінь, ціннісних орієнтацій, творчого потенціалу та здатності до професійної рефлексії [1; 3; 11]. Для майбутнього педагога дошкільної освіти педагогічна майстерність набуває особливої значущості, оскільки професійна діяльність у закладі дошкільної освіти передбачає постійну взаємодію з дитиною, орієнтацію на її індивідуальні потреби та забезпечення умов для всебічного розвитку. Отже, педагогічна майстерність педагогів дошкільної освіти – це інтегральна характеристика професійної діяльності вихователя чи викладача, яка виявляється в здатності ефективно організовувати освітній процес, створювати сприятливе розвивальне середовище для дітей, реалізовувати індивідуальний підхід та забезпечувати гармонійний розвиток особистості дитини. Вона включає: професійну компетентність – знання психології та педагогіки дошкільного віку, фахових методик дошкільної освіти; педагогічну техніку – уміння володіти голосом, мовленням, невербальними засобами, створювати емоційний контакт з дітьми; творчість – здатність до пошуку інноваційних методів організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, використання ігрових та інтерактивних технологій; ціннісні орієнтації – любов до дітей, гуманістичний світогляд, відповідальність за результати розвитку й виховання; рефлексію – уміння аналізувати власну діяльність, бачити успіхи й труднощі дітей, постійно вдосконалюватися.

У структурі педагогічної майстерності науковці (А. Богуш, Н. Гузій, Л. Загородня, І. Зязюн, В. Кремень, О. Лаврінченко, О. Савченко, Л. Хомич та ін.) виокремлюють низку взаємопов'язаних компонентів (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний), сформованість яких забезпечує цілісність професійної підготовки майбутнього педагога дошкільної освіти та його готовність до ефективної педагогічної діяльності.

Мотиваційно-ціннісний компонент відображає професійну спрямованість майбутнього педагога, його ставлення до педагогічної діяльності, усвідомлення соціальної значущості професії вихователя та орієнтацію на гуманістичні цінності [2; 12]. Мотиваційно-ціннісний компонент виявляється в стійкому інтересі до роботи з дітьми дошкільного віку, прийнятті дитини як найвищої цінності освітнього процесу, готовності будувати педагогічну взаємодію на засадах поваги, довіри та підтримки. Прикладом сформованості мотиваційно-ціннісного компонента є прагнення студента до самостійного пошуку ефективних форм роботи з дітьми, активна участь у волонтерських освітніх проєктах, усвідомлене ставлення до проходження педагогічної практики як важливого етапу професійного становлення.

Когнітивний компонент охоплює систему педагогічних, психологічних і методичних знань, необхідних для організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти [9; 10]. Ідеться не лише про засвоєння теоретичних положень дошкільної педагогіки й психології, а й про розуміння закономірностей розвитку дітей дошкільного віку, сучасних освітніх програм, методик і технологій навчання та виховання. Прикладом реалізації когнітивного компонента є здатність майбутнього педагога обґрунтовано добирати методи й прийоми роботи відповідно до вікових та індивідуальних особливостей дітей, пояснювати педагогічні рішення з позицій наукових підходів і нормативних вимог.

Діяльнісний компонент характеризує сформованість професійних умінь і навичок, здатність застосовувати набуті знання в практичній діяльності, використовувати ефективні методи й технології навчання та виховання дітей дошкільного віку [11]. Діяльнісний компонент проявляється в умінні планувати й організовувати освітню діяльність, створювати розвивальне предметно-просторове середовище, налагоджувати педагогічну взаємодію з дітьми та батьками. Так, під час педагогічної практики майбутній вихователь демонструє діяльнісний компонент через проведення занять, організацію ігрової діяльності, використання інтерактивних методів навчання, адаптацію освітнього процесу до потреб конкретної групи дітей.

Рефлексивний компонент передбачає здатність майбутнього педагога до самоаналізу власної професійної діяльності, оцінювання її результатів, усвідомлення шляхів самовдосконалення та професійного зростання [4; 12]. Рефлексивний компонент виявляється в умінні критично осмислювати власні педагогічні дії, визначати сильні сторони й труднощі професійної діяльності, коригувати освітній процес на основі отриманого досвіду. Прикладом розвитку рефлексивного компонента є ведення педагогічного щоденника під час практики, участь у рефлексивних обговореннях, аналіз педагогічних ситуацій та постановка індивідуальних цілей професійного розвитку.

Взаємозв'язок мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісного та рефлексивного компонентів забезпечує цілісність педагогічної майстерності майбутнього педагога дошкільної освіти та створює підґрунтя для його успішної професійної самореалізації. Специфіка педагогічної діяльності в закладі дошкільної освіти полягає в необхідності поєднання навчальної, виховної та розвивальної функцій, створенні психологічно комфортного середовища, організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії з дитиною. Саме тому педагогічна майстерність майбутнього вихователя має формуватися з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку, що зумовлює потребу в особистісно орієнтованій професійній підготовці.

Проведений аналіз засвідчує, що особистісно орієнтована підготовка розглядається як один із провідних чинників формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів дошкільної освіти, оскільки вона спрямована на розвиток особистості студента як активного суб'єкта освітнього процесу [1; 9]. У межах цього підходу професійна підготовка орієнтується не лише на засвоєння знань, а й на розвиток професійно значущих якостей, індивідуального стилю педагогічної діяльності та здатності до саморозвитку. Основними принципами особистісно орієнтованого навчання є гуманізація освітнього процесу, визнання унікальності кожного студента, опора на його індивідуальний досвід, створення умов для самореалізації та професійного самовизначення [2; 10]. Реалізація цих принципів сприяє формуванню внутрішньої мотивації до педагогічної діяльності та відповідального ставлення до майбутньої професії.

Зазначимо, що важливу роль у формуванні педагогічної майстерності відіграє суб'єкт-суб'єктна взаємодія між викладачем і студентом, яка ґрунтується на партнерстві, діалозі та взаємоповазі [11]. Така взаємодія активізує пізнавальну діяльність студентів, сприяє розвитку критичного мислення та професійної рефлексії. Рефлексія, у свою чергу, є необхідною умовою усвідомлення власних професійних можливостей і обмежень, що стимулює саморозвиток і самовдосконалення майбутніх педагогів дошкільної освіти [4; 12].

Отримані в дослідженні теоретичні положення щодо структури та змісту педагогічної майстерності майбутніх педагогів дошкільної освіти узгоджуються з концептуальними підходами, представленими в працях вітчизняних науковців. Так, трактування педагогічної майстерності як інтегративної професійно-особистісної характеристики корелює з позиціями О. Бартків та І. Мельник, які розглядають її як єдність знань, умінь, цінностей і професійно значущих якостей особистості педагога [1]. Подібний підхід простежується також у працях Л. Загородньої та С. Тітаренко, де акцентується взаємозв'язок педагогічної майстерності з гуманістичною спрямованістю професійної діяльності вихователя [2].

Виділення мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісного та рефлексивного компонентів педагогічної майстерності узгоджується з науковими положеннями О. Лавріненка, який в історико-педагогічному вимірі розглядає педагогічну майстерність як багатокомпонентний феномен, що еволюціонує під впливом соціокультурних та освітніх трансформацій [3]. Ідея розвитку рефлексивності як ключової складової педагогічної майстерності співзвучна сучасним дослідженням цього ж автора, присвяченим формуванню педагогічної майстерності в умовах цифрового освітнього середовища [4].

Положення про значущість особистісно орієнтованої підготовки як чинника формування педагогічної майстерності підтверджуються результатами досліджень (Н. Мачинська, А. Федорович, Н. Яремчук) [9]. Аналогічні ідеї висловлено в колективній праці за редакцією В. Федорчука, де педагогічна майстерність інтерпретується у взаємозв'язку з педагогічною творчістю та інноваційною діяльністю вчителя [10]. Результати дослідження також узгоджуються з позиціями О. Топузова, О. Малихіна та Т. Опалюк, які розглядають педагогічну майстерність як основу розвитку професійно-педагогічної адаптивності та соціальної рефлексії майбутнього педагога [11]. Підхід до педагогічної майстерності як процесу безперервного професійного зростання та самовдосконалення співвідноситься з науковими поглядами Л. Філатової, яка підкреслює роль усвідомленого професійного розвитку в структурі педагогічної діяльності [12].

Результати здійсненого аналізу дають змогу стверджувати, що формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів дошкільної освіти доцільно розглядати крізь призму системи взаємопов'язаних методологічних підходів – компетентнісного, практиологічного, акмеологічного, особистісно орієнтованого та інноваційного. Їх комплексне поєднання забезпечує цілісність професійної підготовки, сприяє інтеграції теоретичних знань і практичного досвіду та створює підґрунтя для формування педагогічної майстерності як динамічного й багатовимірної феномену.

Компетентнісний підхід спрямований на інтеграцію знань, умінь, навичок і ціннісних орієнтацій, що забезпечує готовність студентів до розв'язання складних професійних завдань у реальних умовах педагогічної діяльності. У межах цього підходу педагогічна майстерність розглядається не як сукупність окремих характеристик, а як комплексна здатність ефективно діяти в різноманітних педагогічних ситуаціях. Наприклад, під час проходження педагогічної практики майбутній вихователь демонструє сформованість професійних компетентностей через здатність самостійно планувати освітню діяльність, добирати методи відповідно до вікових особливостей дітей, налагоджувати партнерську взаємодію з батьками та колегами.

Практиологічний підхід орієнтує професійну підготовку на досягнення високої ефективності та результативності педагогічної діяльності. У його межах акцент робиться на здатності майбутнього педагога цілеспрямовано планувати, організовувати, реалізовувати та аналізувати власну професійну діяльність, оцінюючи її результати та визначаючи шляхи вдосконалення. Так, у процесі моделювання педагогічних ситуацій або виконання практико-орієнтованих завдань студенти навчаються аналізувати ефективність проведених занять, коригувати власні дії та обирати оптимальні педагогічні рішення.

Акмеологічний підхід підкреслює орієнтацію майбутніх педагогів на постійне професійне зростання, самовдосконалення та самореалізацію. Він спрямовує студентів на досягнення «акме» – найвищих рівнів педагогічної майстерності, де ключовими є внутрішня мотивація, усвідомлення професійної місії та прагнення до інноваційної діяльності. Прикладом реалізації акмеологічного підходу є залучення студентів до участі в науково-практичних конференціях, творчих конкурсах, авторських педагогічних проектах, що стимулює їх до професійного самоствердження та розвитку індивідуального стилю педагогічної діяльності.

Особистісно орієнтований підхід акцентує увагу на розвитку індивідуальних здібностей, інтересів і потреб студента як майбутнього фахівця. Він передбачає створення освітнього середовища, у якому майбутній педагог сприймається як унікальна особистість із власною траєкторією професійного становлення, темпом і стилем навчання. Наприклад, використання індивідуальних освітніх завдань, рефлексивних щоденників або портфоліо професійного зростання сприяє усвідомленню студентами власних досягнень і зон подальшого розвитку.

Інноваційний підхід орієнтує професійну підготовку на впровадження сучасних освітніх технологій, інтерактивних методів навчання, цифрових засобів і нових форм організації освітнього процесу. Реалізація цього підходу сприяє підготовці педагогів дошкільної освіти, здатних гнучко реагувати на виклики

сучасності, використовувати цифрові платформи, онлайн-ресурси, елементи дистанційного та змішаного навчання в освітній роботі з дітьми раннього і дошкільного віку. Наприклад, майбутні вихователі опановують навички створення цифрових дидактичних матеріалів, використання інтерактивних ігор і мультимедійних засобів для формування розвивального освітнього середовища закладу дошкільної освіти.

Відтак, можна впевнено стверджувати, що поєднання компетентнісного, практикологічного, акмеологічного, особистісно орієнтованого та інноваційного підходів забезпечує системність і цілісність формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів дошкільної освіти, створює умови для їхньої професійної самореалізації та підготовки до ефективної діяльності в сучасному освітньому просторі.

Аналіз сучасних наукових досліджень засвідчує наявність низки проблем у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів, зокрема у формуванні їхньої професійної ментальності, проєктної та цифрової культури. У науковій літературі [5] наголошується, що однією з ключових проблем є недостатня інтеграція проєктної діяльності в освітній процес закладів вищої освіти, що обмежує можливості студентів щодо набуття досвіду самостійного планування, реалізації та оцінювання педагогічних проєктів [5]. Водночас дослідники звертають увагу на фрагментарність використання мультимедійних і цифрових технологій у професійній підготовці майбутніх педагогів. Зазначається, що відсутність системного підходу до формування цифрової культури здобувачів освіти негативно впливає на їхню готовність до використання сучасних освітніх технологій у майбутній професійній діяльності, зокрема в умовах цифровізації та змішаного навчання [6].

Окремою проблемою визначається недостатній рівень сформованості професійної ментальності здобувачів освіти, що виявляється в неготовності до усвідомлення соціальної значущості педагогічної професії, слабкій мотивації до професійного саморозвитку та обмеженому розумінні ціннісних засад педагогічної діяльності. У наукових джерелах підкреслюється необхідність цілеспрямованого впливу освітнього середовища на становлення професійної ідентичності майбутніх педагогів, розвитку їхнього педагогічного мислення та рефлексивних умінь [7]. Отже, окреслені в науковій літературі проблеми зумовлюють потребу в оновленні змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх педагогів, посиленні ролі проєктної діяльності, цифрових технологій та створенні розвивального освітнього середовища як чинника формування професійної ментальності та педагогічної майстерності.

Як підкреслюють вітчизняні науковці Л. Артемова, Г. Беленька, О. Богиніч, А. Богуш, І. Дичківська, Т. Жаровцева, Л. Загородня, Л. Зданевич, І. Княжева, К. Крутій, І. Мардарова, В. Нестеренко, Т. Піроженко, З. Плохий, Т. Поніманська, Т. Танько, ефективність формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів дошкільної освіти значною мірою залежить від створення відповідних педагогічних умов у процесі професійної підготовки. Зокрема, А. Богуш, Т. Поніманська, К. Крутій наголошують на необхідності цілісної організації освітнього процесу, зорієнтованого на розвиток професійної самосвідомості та суб'єктної позиції студента.

Однією з провідних педагогічних умов науковці (Г. Беленька, Л. Загородня, Л. Зданевич) визначають створення розвивального освітнього середовища, яке забезпечує можливості для активної пізнавальної діяльності студентів, їхнього творчого самовираження та професійного зростання. Як зазначають І. Дичківська та Т. Жаровцева, таке середовище має поєднувати теоретичну підготовку з практичними формами навчання, використанням інноваційних освітніх технологій, педагогічних кейсів і цифрових ресурсів, що сприяє формуванню здатності студентів до самостійного прийняття професійних рішень [9; 10].

Важливим чинником формування педагогічної майстерності є упровадження інтерактивних і практико-орієнтованих методів навчання, що підтверджується дослідженнями О. Бартків, О. Малихін, І. Мельник, О. Топузов. Застосування тренінгів, ділових і рольових ігор, аналізу педагогічних ситуацій, моделювання освітніх кейсів і проєктної діяльності, за переконанням учених, сприяє розвитку педагогічного мислення, формуванню професійних умінь і готовності до практичної діяльності в закладі дошкільної освіти [1; 11].

Не менш значущою педагогічною умовою є стимулювання професійної рефлексії та творчої активності студентів, на чому акцентують О. Лавріненко, Т. Піроженко, Л. Філатова, що передбачає залучення майбутніх педагогів до самооцінювання результатів власної діяльності, усвідомлення індивідуального стилю педагогічної роботи, аналізу власних професійних досягнень і труднощів. Як зазначає О. Лавріненко, розвиток рефлексії є важливою умовою професійного самовдосконалення та досягнення високого рівня педагогічної майстерності [4; 12].

Сукупність окреслених педагогічних умов, обґрунтованих у працях зазначених науковців, створює підґрунтя для цілісного й системного формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів дошкільної освіти в контексті особистісно орієнтованої підготовки та забезпечує їхню готовність до професійної діяльності в сучасному освітньому середовищі.

У 2025/2026 навчальному році лабораторія «Педагогічні основи професійної підготовки вихователів»

кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» для виявлення основних труднощів, які виникають у майбутніх педагогів дошкільної освіти в процесі формування педагогічної майстерності, провела анкетування серед студентів факультету дошкільної педагогіки та психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та студентів дошкільного відділення Комунального закладу «Одеський педагогічний фаховий коледж». У дослідженні взяли участь 187 респондентів 1–2 років навчання (результати подано у відсотках). Розподіл самооцінки рівня педагогічної майстерності був таким: високий рівень – 12,7%, середній рівень – 48,3%, початковий рівень – 30,1%, серйозні труднощі – 8,9%. Отримані результати засвідчують те, що більшість майбутніх педагогів відчувають потребу в удосконаленні як практичних умінь, так і теоретичних знань, необхідних для ефективного здійснення професійної діяльності.

На питання про впевненість у застосуванні знань з педагогіки та психології в практичній діяльності 15,9% респондентів відповіли «дуже впевнено», 40,7% – «впевнено», 35,7% – «частково впевнено» і 7,7% – «не впевнено». Це спонукає до висновку про те, що значна частина студентів потребує додаткової практики та методичного супроводу. Стосовно організації та управління діяльністю дітей 8,9% опитаних зазначили, що роблять це «дуже легко», 35,3% – «легко», 40,6% – «важко», 15,2% – «дуже важко». Основною проблемою є ефективне поєднання планування, управління групою та врахування індивідуальних особливостей дітей.

Найбільші труднощі респонденти відчувають у: використанні інноваційних технологій – 50,2%; організації та управлінні освітнім процесом – 45,6%; творчому підході та імпровізації – 40,5%; теоретичних знаннях з педагогіки та психології – 38,2%; роботі з індивідуальними особливостями дітей – 32%; рефлексії та аналізі власної діяльності – 28,9%. Респонденти визначили такі основні фактори, що ускладнюють формування педагогічної майстерності: недостатня практика з дітьми – 52,2%; нестача наставництва та супроводу досвідчених педагогів – 50,8%; обмежені знання з методики та педагогіки – 46,6%; психологічні труднощі (невпевненість, страх помилки) – 38,3%; інші фактори – 12,4%.

Аналізуючи потребу в сучасних методичних ресурсах та наставництві, 48,7% респондентів відчувають брак сучасних технологій та методичних матеріалів, 37,3% – частково, 14,0% – ні. Водночас 60,7% опитаних вважають отримання підтримки та наставництва від викладачів і досвідчених педагогів «дуже важливим», ще 39,3% – «важливим». Результати анкетування демонструють те, що майбутні педагоги дошкільної освіти стикаються з низкою труднощів у процесі формування педагогічної майстерності, серед яких ключовими є: недостатній практичний досвід роботи з дітьми, обмежені знання з педагогіки та методики, складнощі у використанні інноваційних технологій, потреба в наставництві та підтримці досвідчених педагогів.

Означені дані підтверджують необхідність удосконалення практичної підготовки студентів, створення системи наставництва, упровадження інноваційних методик навчання та забезпечення сучасними методичними матеріалами для формування високого рівня педагогічної майстерності. Оптимальною видається модель, яка поєднує: використання інноваційних освітніх технологій у процесі навчання; залучення студентів до реальної педагогічної практики під керівництвом наставника; створення умов для рефлексії та самооцінювання; формування спільнот практики, де відбувається обмін досвідом між студентами й педагогами.

Проведене дослідження дало можливість стверджувати, що до інноваційних практик, які істотно впливають на формування та розвиток педагогічної майстерності майбутніх педагогів, належать: інтерактивні технології навчання (кейс-метод, тренінги, майстер-класи); цифрові ресурси (онлайн-курси, освітні платформи дистанційного навчання, VR/AR-технології); гейміфікація освітнього процесу; проектна діяльність; рефлексивні практики (портфоліо, самооцінювання, педагогічні щоденники). Застосування зазначених інноваційних форм і методів забезпечує активне залучення студентів до освітнього процесу, формує їхню здатність до аналізу та узагальнення педагогічного досвіду, сприяє розвитку критичного мислення, креативності, комунікативних і організаційних умінь.

Варто підкреслити, що ефективність означених практик зумовлена їх орієнтацією на діяльнісний і особистісно зорієнтований підходи, які передбачають не лише засвоєння теоретичних знань, а й набуття досвіду їх практичного застосування в професійних ситуаціях. Так, інтерактивні технології дають змогу змодельовати педагогічні ситуації, що максимально наближені до реальних умов професійної діяльності. Використання цифрових ресурсів розширює можливості самостійного навчання та індивідуалізації освітньої траєкторії. Гейміфікація формує позитивну мотивацію до навчання, стимулює змагальність і підвищує інтерес до опанування педагогічних умінь. Проектна діяльність розвиває вміння працювати в команді, брати на себе відповідальність за результат, інтегрувати знання з різних галузей. Рефлексивні практики сприяють становленню здатності до самоаналізу, саморегуляції та професійного вдосконалення.

У межах навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності» зазначені практики можуть бути

інтегровані в тематичний зміст, що передбачає як теоретичний, так і практико-орієнтований аспекти підготовки. Зокрема, доцільними є такі теми занять: «Кейс-метод у професійній підготовці педагога: можливості та обмеження»; «Гейміфікація освітнього процесу як ресурс формування педагогічної майстерності»; «Цифрові інструменти сучасного педагога: платформи дистанційного та змішаного навчання»; «VR/AR-технології як засіб моделювання педагогічних ситуацій»; «Проектна діяльність у системі підготовки майбутнього вихователя»; «Рефлексивні практики як складова професійного саморозвитку педагога»; «Портфоліо майбутнього педагога як інструмент професійної самоідентифікації»; «Майстер-клас як форма організації інтерактивного навчання». Отже, можна впевнено стверджувати, що впровадження інноваційних практик у навчальну дисципліну «Основи педагогічної майстерності» створює передумови для підготовки конкурентоспроможних, творчих, ініціативних педагогів, здатних відповідати на виклики сучасної освіти.

У ході проведеного дослідження з'ясовано, що наставництво є одним із найбільш дієвих засобів підтримки майбутніх педагогів на етапі професійного становлення. Означений феномен ґрунтується на принципах взаємодії, партнерства та індивідуалізації професійного зростання. Наставництво реалізується у двох взаємодоповнювальних формах: традиційне наставництво, інноваційне наставництво. Традиційне наставництво передбачає передачу досвіду від досвідченого педагога до студента або молодого фахівця, у такій моделі наставник виступає прикладом для наслідування, сприяє професійній соціалізації здобувача освіти, формує в нього розуміння педагогічних норм, стандартів та етичних цінностей. Інноваційне наставництво базується на застосуванні сучасних освітніх технологій, серед яких коучинг, менторські програми, реєт-to-реєт підтримка (взаємне наставництво серед студентів), такий формат забезпечує не лише обмін знаннями та досвідом, а й розвиток навичок саморефлексії, критичного мислення, лідерства, уміння працювати в команді.

Завдяки зазначеним моделям наставник виконує роль посередника між теоретичними знаннями та практикою, сприяючи трансформації академічних знань у реальні педагогічні дії. Наставництво допомагає майбутньому педагогу сформувати індивідуальний стиль професійної діяльності, визначити власні педагогічні пріоритети та виробити здатність до саморозвитку й професійного самовдосконалення.

У межах навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності» наставництво може бути інтегроване через теоретичний, практичний, проектний напрями. Теоретичний напрям містить такі теми: «Наставництво в педагогіці: історичні витоки та сучасні моделі»; «Традиційне та інноваційне наставництво: порівняльний аналіз»; «Функції та ролі наставника в професійній підготовці майбутнього педагога». Практичний напрям передбачає проведення тренінгів з коучингу та менторингу, спрямованих на розвиток навичок ефективної комунікації, емоційного інтелекту, управління педагогічними ситуаціями; організацію симуляцій наставницьких сесій, у яких студенти виконують ролі наставників і піднаставних; створення реєт-to-реєт груп підтримки, у яких майбутні педагоги навчаються вирішувати професійні проблеми спільно; ведення рефлексивних щоденників, де студенти аналізують власні здобутки і труднощі в процесі формування педагогічної майстерності. Проектний напрям – це розробка моделей наставницької підтримки для різних етапів професійного становлення педагога; підготовка та захист мікропроектів, спрямованих на впровадження інноваційних форм наставництва в практику закладів дошкільної освіти.

Здійснене дослідження дає змогу стверджувати, що інтеграція інституту наставництва в зміст навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності» є важливою передумовою реалізації комплексного підходу до професійної підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти. Такий підхід передбачає гармонійне поєднання академічних знань із досвідом практичної діяльності, що забезпечує не лише засвоєння теоретичного матеріалу, а й формування здатності його застосування в реальних педагогічних ситуаціях. Завдяки наставницькій підтримці студенти отримують можливість не тільки оволодівати педагогічними технологіями, а й формувати індивідуальний стиль професійної діяльності, розвивати критичне мислення, комунікативну компетентність, емоційний інтелект та рефлексивні вміння.

Наставництво в цьому контексті виконує інтегративну функцію: воно слугує своєрідним містком між теоретико-методологічними знаннями та практичною складовою професійної підготовки. Залучення студентів до наставницьких взаємодій формує готовність до співпраці, взаємопідтримки та колеґальної взаємодії, що є невід'ємними компонентами сучасного педагогічного лідерства. Окрім того, систематичне застосування наставницьких практик сприяє виробленню стійкої мотивації до безперервного самовдосконалення, що особливо актуально в умовах динамічних освітніх змін. З огляду на це можна впевнено стверджувати, що впровадження наставництва в зміст дисципліни «Основи педагогічної майстерності» розширює її освітній потенціал, створює умови для формування цілісної професійної ідентичності майбутнього педагога та забезпечує його готовність до постійного професійного розвитку впродовж життя.

Висновки (з перспективами подальших розвідок із напрямом). У результаті проведеного дослідження теоретично обґрунтовано особливості формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів дошкільної освіти в контексті особистісно орієнтованої підготовки. Узагальнення наукових підходів дало змогу уточнити сутність педагогічної майстерності як інтегративної професійно-особистісної характеристики, що поєднує мотиваційно-ціннісні орієнтації, систему фахових знань, практичні вміння й навички, а також здатність до рефлексії та безперервного професійного саморозвитку. Встановлено, що особистісно орієнтована підготовка є ефективним чинником формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів дошкільної освіти, оскільки забезпечує розвиток суб'єктності студентів, урахування їхніх індивідуальних освітніх потреб, формування внутрішньої мотивації до педагогічної діяльності та готовності до творчої професійної самореалізації. Реалізація принципів гуманізації, партнерської взаємодії та педагогічної підтримки сприяє цілісному розвитку всіх структурних компонентів педагогічної майстерності.

Обґрунтовано педагогічні умови формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів дошкільної освіти, зокрема створення розвивального освітнього середовища, упровадження інтерактивних і практико-орієнтованих методів навчання, а також стимулювання професійної рефлексії та творчої активності студентів. Зазначені умови забезпечують інтеграцію теоретичної та практичної підготовки, сприяють формуванню індивідуального стилю педагогічної діяльності та підвищують готовність майбутніх педагогів до роботи в закладах дошкільної освіти. Встановлено, що інноваційні практики створюють умови для активної професійної діяльності студентів, а наставництво забезпечує індивідуальну підтримку та передачу досвіду. Інтеграція інноваційних практик та наставництва є ефективною стратегією розвитку педагогічної майстерності майбутніх педагогів дошкільної освіти.

Перспективи подальших наукових розвідок убагамо в експериментальній перевірці ефективності визначених педагогічних умов у процесі фахової підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти, розробленні діагностичного інструментарію для оцінювання рівнів сформованості педагогічної майстерності, а також у дослідженні можливостей використання цифрових освітніх технологій у межах особистісно орієнтованої професійної підготовки.

Список використаної літератури

1. Бартків О. С., Мельник І. М. Педагогічна майстерність : навч.-метод. посіб. Луцьк, 2023. 198 с.
2. Загородня Л. П., Титаренко С. А. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. 2-ге вид. Суми : Університет. кн., 2018. 318 с.
3. Лаврінченко О. А. Педагогічна майстерність в історико-педагогічному вимірі: теорія, практика, поступ : монографія; Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2009. 328 с.
4. Лаврінченко О. А. Розвиток педагогічної майстерності викладачів закладів вищої освіти в цифровому освітньому середовищі у повоєнний час. Київ : Вид-во ТОВ «Юрка Любченка», 2024. 125 с.
5. Листопад О. А., Мардарова І. К., Гуданич Н. М. Розвиток проєктної культури майбутніх педагогів в освітньому середовищі закладу вищої освіти. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки.* 2023. Вип. 3. С. 485–497. DOI: <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2023-1-3-485-497/>
6. Листопад О. А., Мардарова І. К., Листопад Н. Л. Особливості застосування мультимедійних технологій в процесі формування цифрової культури здобувачів вищої і фахової передвищої освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки.* 2024. Вип. 4 (56). С. 24–33. DOI: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2024-3-56-24-33>.
7. Листопад О. А., Мардарова І. К., Листопад Н. Л. Становлення професійної ментальності здобувачів освіти в освітньому процесі закладів вищої і фахової передвищої педагогічної освіти. *Перспективи та інновації науки. Серія: Психологія. Педагогіка. Медицина.* 2024. № 10 (44) С. 323–335. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-10\(44\)-323-335](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-10(44)-323-335).
8. Листопад О. А., Мардарова І. К. Освітній вебквест як інструмент дистанційної освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки.* 2024. Вип. 1 (54). С. 12–21. DOI: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2024-1-54-12-21>.
9. Основи педагогічної майстерності: навч.-метод. посіб. для студ. спец. 012 Дошкільна освіта / упоряд. Н. Мачинська, А. Федорович, Н. Яремчук. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 286 с.
10. Основи педагогічної майстерності та творчості вчителя : навч.-метод. посіб. / О. М. Дутко, О. В. Горбатюк, І. Ю. Лебідь, С. В. Поліщук, В. В. Федорчук; за заг. ред. В. В. Федорчук. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 275 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/7287>.
11. Топузов О. М., Малихін О. В., Опалюк Т. Л. Педагогічна майстерність: розвиток професійно-педагогічної адаптивності та соціальної рефлексії майбутнього вчителя : навч. посіб. Київ : Педагогічна думка, 2018. 292 с.
12. Філатова Л. С. Педагогічна майстерність : навч. посіб. для здобувачів вищої освіти пед. унів. за спец. 013 Початкова освіта, 016 Спеціальна освіта. Харків : ХНПУ, 2021. 90 с.

FORMING THE PEDAGOGICAL SKILLS OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS IN THE CONTEXT OF PERSONALITY-ORIENTED TRAINING

Lystopad Oleksii

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Preschool Education
State institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky»

Lystopad Natalia

Candidate of Pedagogical Sciences, Teacher of preschool disciplines
Municipal Institution «Odessa Pedagogical Professional College»

Introduction. *The current stage of development of preschool education in Ukraine is characterized by modernization processes aimed at improving the quality of educational services, updating the content of professional training for teaching staff, and bringing it into line with European educational standards. The issue of developing the teaching skills of future preschool teachers is particularly relevant, as it is the level of professionalism of the teacher that determines the effectiveness of the educational process, the creation of a favorable developmental environment, and the harmonious development of the preschool child's personality. Teaching skills are seen as an integrative professional and personal characteristic that combines in-depth professional knowledge, teaching abilities and skills, value orientations, creative thinking, and the ability to reflect and develop oneself. The formation of pedagogical skills in future preschool educators requires a reorientation of the educational process from the traditional knowledge paradigm to the development of the student's personality as an active subject of professional formation.*

Purpose. *The purpose of the study is to provide a theoretical justification for the peculiarities of the formation of pedagogical skills of future preschool teachers in the context of personality-oriented training. In accordance with the defined goal, the article provides for the solution of the following tasks: to clarify the essence of the concept of «pedagogical skills of future preschool educators» as an integrative professional and personal characteristic; to reveal the potential of a personality-oriented approach in the professional training of future preschool educators; to determine the pedagogical conditions for the formation of pedagogical skills of future preschool educators in the educational process of higher education institutions.*

Methods. *The study uses a combination of theoretical and empirical methods. Theoretical methods include analysis and synthesis of scientific literature, generalization of previous research results, logical modeling of the structure of pedagogical skills and methodological concepts. Empirical methods include surveying students majoring in Preschool Education to determine the level of pedagogical skills and motivation; observing practical activities; conducting conversations and interviews to clarify the results; and analyzing educational documents and student portfolios. Statistical methods – descriptive statistics, comparative analysis of data to assess the level of development of components of pedagogical skills. The comprehensive application of these methods made it possible to evaluate the effectiveness of personality-oriented training and determine the pedagogical conditions for the formation of skills of future preschool educators.*

Results. *Theoretically substantiated features of the formation of pedagogical skills of future preschool teachers in the context of personality-oriented training. Pedagogical skills are considered as an integrative characteristic of a professional personality, combining motivational and value orientations, a system of pedagogical and psychological knowledge, practical skills and abilities, as well as the ability to reflect and self-improve. The key components of skills – motivational and value-based, cognitive, activity-based, and reflective – are identified and their interconnection with students' readiness for effective pedagogical activity is analyzed. It is shown that personality-oriented training contributes to the development of subjectivity, creative activity, and professional competence of future preschool educators. The pedagogical conditions for the effective formation of mastery are substantiated, including the creation of a developmental educational environment, the introduction of interactive and practice-oriented teaching methods, the stimulation of reflection, and the use of innovative technologies. The results of the study can be used in educational programs, pedagogical practice, and the professional development of preschool teachers.*

Originality. *The scientific novelty of the study lies in: the theoretical justification of the formation of pedagogical skills of future preschool teachers specifically in the context of personality-oriented training as a holistic pedagogical system; clarifying the structure of the pedagogical skills of future preschool educators through the interconnection of motivational-value, cognitive, activity-based, and reflective components; determining a set of pedagogical conditions that ensure the effectiveness of this process in the educational environment of a higher education institution. The practical significance of the results lies in: the possibility of using the obtained provisions in the process of training applicants for the specialty «Preschool Education»; the implementation of the developed approaches in the content of pedagogical disciplines; the application of the identified pedagogical conditions in the practice of organizing the educational process in higher education institutions; the use of research materials in the system of professional development of pedagogical workers.*

Conclusion. *As a result of the study, the peculiarities of the formation of pedagogical skills of future*

preschool teachers in the context of personality-oriented training were theoretically substantiated. The generalization of scientific approaches made it possible to clarify the essence of pedagogical skills as an integrative professional and personal characteristic that combines motivational and value orientations, a system of professional knowledge, practical skills and abilities, as well as the ability to reflect and continuously develop professionally. It has been established that personality-oriented training is an effective factor in the formation of pedagogical skills of future preschool teachers, as it ensures the development of students' subjectivity, takes into account their individual educational needs, and forms internal motivation for pedagogical activity and readiness for creative professional self-realization. The implementation of the principles of humanization, partnership, and pedagogical support contributes to the holistic development of all structural components of pedagogical skills.

Keywords: pedagogical skills, future preschool teachers, personality-oriented training, pedagogical conditions, pedagogical reflection, innovative technologies, mentoring.

References

1. Bartkiv, O. S., & Melnyk, I. M. (2023). *Pedahohichna maisternist': navchal'no-metodychnyi posibnyk* [Pedagogical mastery: educational and methodological manual]. Lutsk. [in Ukrainian].
2. Zahorodnia, L. P., & Titarenko, S. A. (2018). *Pedahohichna maisternist' vykhovatel'ia doshkil'noho zakladu: navchal'nyi posibnyk dlia studentiv vyshchikh navchal'nykh zakladiv* [Pedagogical mastery of preschool educator: educational manual for higher education students] (2nd ed.). Sumy: Universytetska knyha. [in Ukrainian].
3. Lavrinenko, O. A. (2009). *Pedahohichna maisternist' v istoryko-pedahohichnomu vymiri: teoriia, praktyka, postup* [Pedagogical mastery in historical-pedagogical perspective: theory, practice, progress]. Kyiv: National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov. [in Ukrainian].
4. Lavrinenko, O. A. (2024). *Rozvytok pedahohichnoi maisternosti vykladachiv zakladiv vyshchoi osvity v tsyfrovomu osvitnomu seredovyshchi u povoiennyi chas* [Development of pedagogical mastery of higher education teachers in digital educational environment in postwar period]. Kyiv: Yurko Liubchenko. [in Ukrainian].
5. Lystopad, O. A., Mardarova, I. K., & Hudanych, N. M. (2023). *Rozvytok proiektnoi kultury maibutnikh pedahohiv v osvitnomu seredovyshchi zakladu vyshchoi osvity* [Development of project culture of future educators in the educational environment of higher education institution]. *Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Ser. Pedahohichni nauky*, 3, 485–497. <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2023-1-3-485-497> [in Ukrainian].
6. Lystopad, O. A., Mardarova, I. K., & Lystopad, N. L. (2024). *Osoblyvosti zastosuvannia mul'tymediynykh tekhnolohii v protsesi formuvannia tsyfrovoyi kultury zdobuvachiv vyshchoi i fakhovoi peredvyshchoi osvity* [Features of using multimedia technologies in the process of forming digital culture of higher and pre-higher education students]. *Visnyk Hlukhivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka. Pedahohichni nauky*, 4(56), 24–33. <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2024-3-56-24-33> [in Ukrainian].
7. Lystopad, O. A., Mardarova, I. K. (2024). *Stanovlennia profesiynoi mental'nosti zdobuvachiv osvity v osvitnomu protsesi zakladiv vyshchoi i fakhovoi peredvyshchoi pedahohichnoi osvity* [Formation of professional mentality of students in the educational process of higher and pre-higher pedagogical education institutions]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky* (Series «Psychology, Pedagogy, Medicine»), 10(44), 323–335. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-10\(44\)-323-335](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-10(44)-323-335) [in Ukrainian].
8. Lystopad, O. A., Mardarova, I. K. (2024). *Osvitnii webkvest yak instrument dystantsiinoi osvity* [Educational webquest as a tool of distance education]. *Visnyk Hlukhivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka. Pedahohichni nauky*, 1(54), 12–21. <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2024-1-54-12-21> [in Ukrainian].
9. Machynska, N., Fedorovych, A., & Yaremchuk, N. (2020). *Osnovy pedahohichnoi maisternosti (dlia studentiv spetsial'nosti 012 Doshkil'na osvita): navchal'no-metodychnyi posibnyk* [Fundamentals of pedagogical mastery (for students of preschool education): educational and methodological manual]. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv. [in Ukrainian].
10. Dutko, O. M., Horbatiuk, O. V., Lebid, I. Yu., Polishchuk, S. V., & Fedorchuk, V. V. (2023). *Osnovy pedahohichnoi maisternosti ta tvorchosti vchytelia: navchal'no-metodychnyi posibnyk* [Fundamentals of pedagogical mastery and creativity of the teacher: educational and methodological manual]. Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podilskyi National University named after Ivan Ohienko. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/7287> [in Ukrainian].
11. Topuzov, O. M., Malykhin, O. V., & Opaliuk, T. L. (2018). *Pedahohichna maisternist': rozvytok profesiyno-pedahohichnoi adaptivnosti ta sotsial'noi refleksii maibutnoho vchytelia: navchal'nyi posibnyk* [Pedagogical mastery: development of professional-pedagogical adaptability and social reflection of future teacher: educational manual]. Kyiv: Pedagogichna dumka. [in Ukrainian].
12. Filatova, L. S. (2021). *Pedahohichna maisternist': navchal'nyi posibnyk dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity za spetsial'nostiamy 013 Pochatkova osvita; 016 Spetsial'na osvita* [Pedagogical mastery: educational manual for higher education students in Primary Education; Special Education]. Kharkiv: Kharkiv National Pedagogical University. [in Ukrainian].

Авторське право ©2025 автори, всі права захищено. Автори погоджуються, що ця стаття залишається у відкритому доступі на умовах Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Отримано редакцією 10.02.2026 р.
Прийнято редакцією 10.03.2026 р.
Опубліковано 6.04.2026 р.